

ΣΧΟΛΗ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ

Σε ευρωπαϊκά πρότυπα

Πριν από 111 χρόνια το εντυπωσιακό νεοκλασικό της Πειραιϊκής άνοιξε τις πύλες του για να υποδεχτεί τη Σχολή που είχε ιδρύσει το 1845 ο ναύαρχος Κωνσταντίνος Κανάρης και που ως τότε στεγαζόταν σε διάφορα πλοία. Το κτίριο κατασκευάστηκε χάρη στη δωρεά του μεγάλου, αλλά άγνωστου στο κοινό, ευεργέτη Πανταζή Βασσάνη. Εφερε για πολλά χρόνια το όνομά του, που και αυτό ξεχάστηκε

Της **Χαράς Τζαναβάρα**

Το Βασσάνειο Μέγαρο είναι άγνωστο για τους Πειραιώτες, αλλά δεν είναι άλλο από το συγκρότημα που στεγάζει τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, η οποία δεσπόζει στην ανατολική άκρη της Πειραιϊκής. Η πανέμορφη χερσόνησος έχει ταυτοποιηθεί με την Ακτή της αρχαιότητας, που διέθετε πλούσια λατομεία. Προστατευόταν από τα Μακρά Τείχη, τμήματα των οποίων έχουν διασωθεί, που κάλυπταν τους τέσσερις ασφαλείς όρμους: της Φρεαττύδας, του Λουβιάρη, του Μπαικούτση και του Καλαμπάκα. Ο τελευταίος δεν είναι άλλος από τον πασίγνωστο όρμο της Σχολής.

Την προνομιακή σχέση της Ελλάδας με τη θάλασσα είχε επισημάνει ο Ιωάννης Καποδίστριας. Ο στόλος του τότε νεοσύστατου ελληνικού κράτους διέθετε 57 πλοία, με 350 πυροβόλα και δύναμη 2.000 ανδρών, υπό τις διαταγές σπουδαίων αγωνιστών της Επανάστασης. Ο πρώτος κυβερνήτης ίδρυσε τον ναύσταθμο στον Πόρο, και στην Εθνοσυνέλευση του Ιουλίου του 1829 εισηγήθηκε τη συγκρότηση «ναυτικού σχολείου» κατά το πρότυπο των αντίστοιχων σχολών στις ΗΠΑ. Η πρότασή του έγινε δεκτή, αλλά έμεινε στα... χαρτιά, λόγω των ισχυρών αντιπαράθεσων μεταξύ των πανίσχυρων караβοκύρηδων της εποχής. Ολίγοι αξιωματικοί επί πολλά χρόνια πήγαιναν στο εξωτερικό για να αποκτήσουν την αναγκαία εκπαίδευση.

Οι γνωστές έριδες μεταξύ των πρωτεργατών της Επανάστασης είχαν αντίκτυπο και στο Ναυτικό, που σχεδόν εγκαταλείφθηκε την περίοδο 1841-1953. Παρά τη δύσκολη συγκυρία, το 1845 ο ναύαρχος Κωνσταντίνος Κανάρης, κατά τη θητεία του ως υπουργού Ναυτικών, κατάφερε να ιδρύσει τη Σχολή, η οποία στεγάστηκε στην παροπλισμένη κορβέτα «Λουδοβίκος». Η λειτουργία της προχωρούσε με πολλά εμπόδια, που απείλησαν με λουκέτο τη Σχολή. Τον Νοέμβριο του 1862, μετά την έξωση του Οθωνα, έγινε η δεύτερη μεγάλη προσπάθεια να λειτουργήσει το «ναυτικό σπουδαστήριο», αυτή τη φορά στο ατμόπλοιο «Ελλάς».

Η οργάνωση της Σχολής στην ουσία ξεκίνησε επί πρωθυπουργίας Χαρίλαου Τρικούπη και ο πρώτος κανονισμός λειτουργίας εκπονήθηκε το 1883, αλλά χρειάστηκε να περάσει άλλος ένας χρόνος για να επικυρωθεί. Η επίσημη χρονολογία ίδρυσης της Σχολής θεωρείται το 1845. Σαράντα χρόνια αργότερα βγήκε για πρώτη φορά στη... στεριά και στεγάστηκε για μία επταετία στην οικία του Πειραιώτη εμπόρου Θεόφιλου Φεράλδη, ενώ η εκπαίδευση γινόταν παράλληλα και σε πλοία.

Το 1905 είναι η χρονιά-σταθμός. Στις 3 Οκτωβρίου, μετά ένα εκπαιδευτικό ταξίδι με τον ατμοδρόμωνα «Μιαούλης», οι δόκιμοι εγκαταστάθηκαν στην υπερσύγχρονη στέγη τους, που κατασκευάστηκε χάρη στον άγνωστο για τον πολύ κόσμο ευεργέτη Πανταζή Βασσάνη (1830-1891). Γεννήθηκε στην Πορταριά του Πηλίου και ήταν μέλος φτωχής οικογένειας, γι' αυτό αναγκάστηκε πολύ νέος να καταφύγει στην Αίγυπτο,

Φωτ.: Αρχείο Σχολής Ναυτικών Δοκίμων

Το Βασσάνειο Μέγαρο φέρει την υπογραφή του Ερνέστου Τσίλερ, αλλά το όνομα του ευεργέτη Π. Βασσάνη, το άγαλμα του οποίου κοσμεί την κεντρική είσοδο

όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο και απέκτησε μεγάλη περιουσία. Με τη διαθήκη του άφησε στο ελληνικό Δημόσιο 48.000 λίρες Αγγλίας, το 60% της συνολικής περιουσίας του, ορίζοντας να διατεθούν 500.000 φράγκα για την ανέγερση ναυτικής σχολής. Ο θεμέλιος λίθος είχε τεθεί τον Μάρτιο του 1901 σε μια τοποθεσία που βρισκόταν δίπλα στους τάφους του Θεμιστοκλή και του Μιαούλη. Το συγκρότημα αποτελείται από τρία κτίρια, το κεντρικό νεοκλασικό, που τα πρώτα χρόνια έφερε την ονομασία «Βασσάνειο Μέγαρο» προς τιμήν του μεγάλου ευεργέτη, το οίκημα της διοίκησης και το θεραπευτήριο.

Τα αρχιτεκτονικά σχέδια είχαν ανατεθεί στον Ερνέστο Τσίλερ (1837-1923). Ο Γερμανός αρχιτέκτονας εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα το 1860 και έχει σχεδιάσει πάνω από 900 κτίρια σε όλες τις ακμάζουσες πόλεις της χώρας μας, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα σπουδαιότερα νεοκλασικά της πρωτεύουσας. Ετρεφε ιδιαίτερη αγάπη για τον Πειραιά, όπου γεννήθηκαν τρία από τα συνολικά πέντε παιδιά που απέκτησε με την

Ελληνίδα σύζυγό του, την πιανίστρια Σοφία Δούδου. Στον Πειραιά σχεδίασε τη σημερινή πλατεία Αλεξάνδρας, αλλά η σημαντικότερη παρέμβασή του αφορά τη «συνοικία Τσίλερ». Πρόκειται για έκταση στην Καστέλα με θέα στο Πασαλιμάνι, που την αγόρασε με σκοπό να δημιουργήσει έναν υψηλών προδιαγραφών οικισμό με επαύλεις, αλλά τελικά αποδείχθηκε αποτυχημένο βήμα για τον πιο περιζήτητο αρχιτέκτονα της εποχής.

Το μεγαλύτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον παρουσιάζει το τριώροφο νεοκλασικό που διαμορφώθηκε με βάση τα σχέδια της Ναυτικής Σχολής της Κοπεγχάγης. Ακολουθεί τον κανόνα της συμμετρίας, που χαρακτηρίζει τα έργα του Τσίλερ. Στο κεντρικό τμήμα κυριαρχεί η διπλή σκάλα με μορφή ημικύκλιου, που οδηγεί στην κεντρική είσοδο. Οι λιτές κολόνες, που πλαισιώνουν την πόρτα, συνεχίζονται και στον όροφο για να καταλήξουν σε αέτωμα. Με την ίδια συμμετρία διαμορφώθηκαν και τα γωνιακά τμήματα του κτιρίου που ξεχωρίζουν από την υπόλοιπη διαμόρφωση της πρόσοψης.

Από το 1905 ως σήμερα η Σχολή στεγάζεται στο συγκρότημα της Πειραιϊκής, με μόνη εξαίρεση την περίοδο της Κατοχής, οπότε οι Γερμανοί είχαν επιτάξει τα κτίρια για να στεγαστεί η ναυτική διοίκηση του Νοτίου Αιγαίου. Η Σχολή όμως κατάφερε να συνεχίσει τη λειτουργία της καταφεύγοντας και πάλι στη... θάλασσα, όπως είχε κάνει στα πρώτα της βήματα. Από τον Μάιο του 1942 εγκαταστάθηκε στο θωρηκτό «Αβέρωφ» και ως την απελευθέρωση της χώρας έκανε προσωρινή έδρα της το λιμάνι της Αλεξάνδρειας, στον τόπο όπου, όλως τυχαίως, είχε δραστηριοποιηθεί με επιτυχία ο ευεργέτης της, Πανταζής Βασσάνης.

✉ h.tzanavara@efsyn.gr

1

Οι βομβαρδισμοί

Το κτιριακό συγκρότημα της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων είχε δεχτεί σοβαρά πλήγματα κατά τους βομβαρδισμούς στον Πειραιά. Στις 11 Οκτωβρίου του 1944, κατά την υποχώρησή τους, οι Γερμανοί κατέστρεψαν το λιμάνι, τα ναυπηγεία «Βασιλειάδη» με το σιλό και τις εγκαταστάσεις εκφόρτωσης. Επληξαν και τον εξωτερικό βραχιολιμένα της Σχολής για να φράξουν την είσοδο προς το λιμάνι και να καταφέρουν τελειωτικό χτύπημα στην οικονομία της χώρας μας.

2

Ο ευεργέτης

Τα οστά του Π. Βασσάνη είχαν ανακαλυφθεί τυχαία στην Αίγυπτο, από όπου, μετά πολλές γραφειοκρατικές περιπέτειες, μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα και από το 1971 βρίσκονται ενταφιασμένα στη βάση του αγάλματος του ευεργέτη που έχει τοποθετηθεί στην κεντρική είσοδο της Σχολής.

3

Ο Τηλέγραφος

Ο όρμος της Σχολής είναι γνωστός και με ένα άλλο τοπωνύμιο. Λέγεται και όρμος του Τηλέγραφου, αφού σε αυτό το σημείο κατέληγαν τα εναέρια καλώδια του δικτύου που θα εξασφάλιζε τη σύνδεση της πρωτεύουσας και του Πειραιά με τη Σύρο, από όπου υπήρχε ήδη γραμμή προς τη Χίο. Τον Νοέμβριο του 1858 έγινε η προσπάθεια πόντισης υποθαλάσσιου τμήματος, που δεν στέφτηκε από επιτυχία. Αποδόθηκε στον βαρύ χειμώνα, αλλά αποδείχθηκε ότι ευθυνόταν το καλώδιο, το οποίο βρισκόταν αποθηκευμένο στο τελωνείο Πειραιά και είχε υποστεί φθορές από τη μεγάλη φωτιά που είχε ξεσπάσει λίγο πριν από τους ελέγχους που είχαν διατάξει οι αρχές!